

Mottagarens referens: LI2024/01638
Regeringskansliet
Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Remissvar över betänkande "Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd (SOU 2024:56)"

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) har anmodats inkomma med synpunkter på ovan rubricerade remiss och önskar framföra följande:

Sammanfattning

SVA är positivt till stärkt konkurrenskraft hos svenska lantbrukare så länge god djurvälstånd upprätthålls.

SVA hade önskat att mer vikt hade lagts vid beredskapsperspektivet. Visserligen är stärkt konkurrenskraft i sig en viktig del av beredskapen, men det kan finnas skillnader i hur konkurrenskraft nås och upprätthålls i ett fredstida normalläge jämfört med i en kris eller ytterst krig.

SVA har i svaret fokuserat på de förslag som rör djurhälsa. Angående förslagen som rör ersättning till djurägare delar SVA utredarens bedömning att staten fortsatt ska ta ett ekonomiskt ansvar för smittskyddet inom djurhållningen och myndigheten ställer sig positiv till förslaget att införa ersättning till djurhållare för förebyggande smittskyddsåtgärder. SVA vill dock påpeka att frågorna om ersättning vid salmonellautbrott till stor del redan har utretts i två regeringsuppdrag som SVA tillsammans med Jordbruksverket nyligen genomfört, åtminstone när det gäller nötkreatur och gris.

När det gäller förslagen avseende villkorad läkemedelsanvändning (ViLA) är SVA tveksam till att ViLA ska vara öppen för alla besättningar som klarar djurskyddskraven. Om inträdeskravet sänks bör en provotid övervägas så att besättningar med fortsatt dåliga nyckeltal för djurhälsa och djurvälstånd inte inkluderas.

SVA avstyrker förslaget om slopat beteskraav för mjölkkor i lösdrift, på grund av att tillräckligt beslutsunderlag om påverkan på smittskydd och djurhälsa ännu inte finns.

SVA ställer sig tveksam till de två uppdrag som föreslås på s. 293. Det saknas för närvarande forskning om djurskyddskravens påverkan på djurhälsa och läkemedelsanvändning, och det är osannolikt att ytterligare litteraturstudie kommer att leda till nya insikter. En kartläggning av läkemedelsanvändning kopplat till djurskyddskrav och djurvelfärd kräver tillgång till heltäckande data av god kvalitet. I dagsläget bedömer SVA att sådan data inte finns tillgänglig. Dessutom ställer sig SVA tveksam till att uppdraget, som bedöms kunna bli omfattande, ska utföras på SVA:s ordinarie anslag.

När det gäller förprovning av djurstallar delar SVA inte utredarens bedömning, utan förordar att grundläggande smittskydd inkluderas i förprovning. Det är SVA:s hållning att om staten betalar ut ersättning vid utbrott så är det proportionerligt att staten också kan påverka det förebyggande smittskyddsarbetet vid nybyggnation.

Specifika synpunkter

3 Djurskyddsbestämmelser

SVA noterar att det på flera ställen är en otydlig användning av begreppen djurskydd och djurvelfärd. Lite förenklat är djurvelfärd hur djuren mår (här ingår djurhälsa som en viktig komponent) medan djurskydd är människans handlingar och ansvar för djurens välfärd (ofta de mer juridiska aspekterna). Detta är inte helt tydligt i utredningen utan begreppen används lite omväxlande.

3.4.4 Äggproduktion

SVA önskar peka på en felaktighet i tabell 3.17. Denna tabell rör reglering av näbbtrimning av värphöns som går utöver EU-regleringen. Referensen avseende de danska bestämmelserna rör dock slaktkyckling och avelsdjur för dessa, vilket innebär att den djurkategori/produktionsinriktning som angetts inte är korrekt. Ett observandum är också att näbbtrimning av dessa kategorier är förbjuden enligt den lagstiftning som det refereras till. Korrekt är att inga värphöns näbbtrimmas i Danmark vilket borde ha framgått av redovisningen i utredningen.

4 Konkurrenskraft och djurskydd

4.10 Utredarens överväganden och förslag - områden utanför djurskyddsområdet
SVA instämmer i utredarens bedömning att förebyggande smittskyddsarbete är av stor vikt för att förhindra utbrott av allvarliga smittsamma sjukdomar och att det därför har ett samhällsintresse att staten fortsatt tar ett ekonomiskt ansvar för

smittskyddet inom djurhållningen. Förebyggande smittskyddsarbete har naturligtvis också en stor betydelse för att löpande upprätthålla en god djurhälsa. SVA ställer sig därför positivt till förslaget att införa ersättning till djurhållare för förebyggande smittskyddsåtgärder. SVA ser också ett värde i att kunna koppla ersättningsnivåer vid utbrott till i vilken mån förebyggande smittskyddsåtgärder vidtagits vilket förs fram av utredaren (s 165) och att besättningar som investerat i sitt smittskydd genom byggnationer och rutiner ska dra nytta av det i händelse av att de ändå drabbas av utbrott.

SVA har tillsammans med Jordbruksverket genomfört två regeringsuppdrag som rör behovet av en förändrad salmonellahantering i primärproduktionen av mjölk, nöt och gris där vi föreslår att statens roll fokuseras till sjukdomsövervakning och förebyggande arbete¹². I nuläget läggs mycket av statens resurser för smittbekämpning på reaktiva åtgärder i form av ersättningar när sjukdomsutbrott redan är ett faktum. I redovisningen av uppdragen förs resonemang och förslag kring ersättningar fram liknande de som presenteras i utredningen. Under förutsättning att Jordbruksverket och SVA får ett nytt regeringsuppdrag avseende salmonella kommer arbetet med utformningen av funktionella ersättningar att fortsätta. Myndigheternas bedömning är att hanteringen av salmonella i primärproduktionen är oproportionerlig i dagsläget och att ersättningsnivåerna kommer att kunna hållas på en lägre nivå eftersom åtgärderna i besättningarna inte kommer att bli så ingripande i det nya, föreslagna systemet. SVA ser att statens fokus bör vara att stödja generella förebyggande smittskyddsåtgärder för att förhindra utbrott i och spridning inom besättningar av både salmonella och andra smittor snarare än att lägga stort fokus på att ersätta och reglera besättningar där salmonella redan konstaterats.

Uppdraget om att utreda frågorna om ersättningar vid konstaterad salmonellasmitta i besättningar kan därmed anses vara inkluderad i det arbete som redan pågår, som hittills omfattar nötkreatur och gris. Enligt de förslag som presenterats hittills kommer 150/5-regeln inte att ha någon plats i det nya systemet. Skillnaden i ersättning mellan slaktkyckling- och äggproduktion har historiska skäl. Ersättningarna till slaktkycklingproducenter med salmonella blev under 1980-

¹ [Förstudie om åtgärder mot salmonella hos lantbrukets djur](#)

² [Utveckling av nytt system för att hantera salmonella i nöt- och grisbesättningar](#)

talet mycket höga på grund av ett stort antal utbrott. Kostnaden lades då över på producenterna och antalet utbrott i slaktkycklingbesättningar sjönk därefter påtagligt och har sedan legat på en låg nivå.

Det är också värt att nämna att import av kläckägg inte är riskfritt ur smittskyddssynpunkt och det undviks därför i möjligaste mån för att inte riskera att importera smitta vilket är orsaken till det regelverk hos försäkringsbolagen som nämns i betänkandet.

SVA bifaller i stort utredningens förslag som gäller villkorad läkemedelsanvändning, ViLA, men har några kommentarer. Som utredningen nämner på s 152–153 har det inte gjorts någon opartisk utvärdering av ViLA. Likafullt står det i utredningen på s 174: *”En utökad ViLA medför positiva effekter på djurhälsan och djurvälståndet men även för ekonomin och arbetsmiljön”*. Det kan mycket väl vara så, men i dagsläget är det alltså inte fastställt att så är fallet. Därför välkomnar SVA en genomgång och utvärdering av ViLA.

SVA är tveksamma till att ViLA ska vara öppen för alla besättningar som klarar djurskyddskraven. Goda nyckeltal är ett objektiva mått på djurhälsa och djurvälstånd i besättningen. Om krav på dessa tas bort finns en risk att besättningar med sämre styrning av djurhälsoarbetet går med i ViLA, och dessa kan ha svårare att självständigt klara av ViLAs regelverk. SVA är dock medvetna om att nyckeltalen kan slå orättvist hårt i små besättningar så en översyn över regelverket för inträde är välkommet. Om inträdeskravet sänks bör en provotid övervägas så att besättningar med fortsatt dåliga nyckeltal för djurhälsa och djurvälstånd kan begränsas från att ha tillgång till ViLA. Djurhälsonyckeltalen speglar besättningens förebyggande arbete med djurhälsa och djurvälstånd på ett bättre sätt än en bedömning av om de klarar djurskyddskraven eller inte.

SVA ser det som positivt om besöksintervallen kan förlängas utan negativ inverkan på djurvälståndet. Ett förslag är att se över om fårens besöksintervall kan anpassas till den årliga dynamiken, med tätare besök under perioder som bedöms mer kritiska.

Angående delegerad kalkbehandling anser SVA att det är mycket viktigt att invänta Växas projekt om kalkbehandling samt att inhämta erfarenheter från

Danmark. Det är viktigt med tydliga kriterier för kalkbehandling så att inte exempelvis allvarliga infektionssjukdomar, som kan ge liknande symtom, missas.

Det är något oklart om utredningens förslag om ViLA Mjolk även gäller mjölkproducerande får och getter. Mjolkproduktionen i får- och getbesättningar är på många sätt känsligare för brister i djurhälsa och läkemedelshantering än produktion med mjölkkor, då det är vanligt att hela mjölkkedjan sker på gården. Dessutom är det inte ovanligt att mjolkprodukterna kommer från opastöriserad mjölk. Utan pastörisering kan eventuella brister i djurhälsa och mjölkningshygien få större konsekvenser för slutkonsumenten.

Rörande fertilitetsstörningar hos mjölkkor vill SVA framhålla, i likhet med kommentaren om kalkbehandling, att det är mycket viktigt att beakta risken för att kon har andra diagnoser som kräver annan behandling än med hormoner. En stor skillnad mellan kalkbrist och fertilitetsstörningar är att de senare inte är akuta tillstånd varför det inte borde vara problematiskt att invänta veterinär bedömning.

4.11.4 Konkurrenskraften och svenska djurskyddsbestämmelser – utredningens analys

Kontrollprogram (s. 221)

SVA vill betona vikten av att kontrollprogram som medger avsteg från gällande lagstiftning behöver vara vetenskapligt utvärderade. I de fall särskilda krav ställs så bör de vara uppfyllda på gårdsnivå.

4.12 Utredarens överväganden och förslag – konkurrenskraft och djurskyddskrav
Angående utredarens förslag om att införa flexibilitet i lagstiftningen när det gäller placering av den fasta golvytan i grisboxar och se över kravet på andel fast yta bör Efsa:s ”Scientific opinion - EFSA Journal 2022; 20(8):7421 Welfare on pig farms”, avsnitt 4.1.2 sidan 100, beaktas där det anges att: *”Poor floor quality: flooring should allow sows to move easily and to rest comfortably. It is impossible for sows to achieve complete comfort while resting on concrete. However, sows prefer to rest on well-maintained solid floors compared to slatted floors.”*

Angående utredarens förslag om att mjölkkor i lösdrift undantas från beteskravet i djurskyddsförordningen menar SVA att det inte finns tillräckligt vetenskapligt stöd för påståendet att *”Förslaget....innebär...att befintlig mjölkproduktion kan behållas*

eller utökas på ett enklare sätt utan att äventyra djurskyddet." Detta överensstämmer också med utredningens bedömning (t. ex. på s. 215).

Det är förvisso otydligt om det är djurskyddet som avses eller djurvälståndet, vilket är en viktig skillnad för förståelsen av påståendet. SVA håller med om att det finns många andra parametrar som är viktiga för god djurvälstånd, men det är viktigt att inte ställa en välskött besättning *utan* bete mot en dålig besättning *med* bete i argumentation för slopat beteskra. Det måste förutsättas att god skötsel och optimala rutiner ska finnas i samtliga besättningar och att betet då kan vara det mervärde som ger extra god djurvälstånd.

SVA efterfrågar därför mer evidens framtagen under svenska förhållanden innan möjlighet till mjölkproduktion i lösdrift utan beteskra införs. SVA känner till exempel inte till några studier under svenska förhållanden som studerat hur smittskyddet påverkas av att driva mjölkproduktion med eller utan beteskra. Om ett slopat beteskra driver på utvecklingen mot allt större besättningar kan detta på sikt påverka möjligheterna att hantera smittskydd och antibiotikaanvändning. Beredskapsperspektivet och vilka risker som finns när gårdar inte längre har tillgång till betesmark behöver också beaktas. SVA avstyrker således förslaget i sin nuvarande form.

4.12.1 Konsekvenser av utredarens överväganden och förslag

Kontrollprogram (s. 246)

Vad som avses med kontrollprogram behöver definieras då det är otydligt. I nuvarande formulering kan såväl kontrollprogram för bekämpning av smittsamma sjukdomar samt kontrollprogram som instiftats för att möjliggöra avsteg från gällande lagstiftning vad gäller djurskydd avses (se sidan 221).

4.13.1 Ny djurskyddslagstiftning inom EU

Burhållning (s. 256)

SVA önskar påpeka att den finns en felaktig uppgift i texten i detta stycke. Det anges här att inga värphöns hålls för livsmedelsproduktion i system med inredda burar i Sverige. Detta är inte korrekt då det finns enstaka anläggningar som fortfarande håller sina värphöns i inredda burar. Utredningens slutsats att ett burförbud skulle få ytterst begränsade, om ens några, effekter för äggproducenterna till skillnad från övriga EU där en stor andel av hönsen hålls i inredda burar bedöms dock vara i princip korrekt.

5 Djurskyddskravens påverkan på djurhälsa och läkemedelsanvändning

5.5 Utredarens överväganden och förslag

SVA är mycket tveksam till dessa två förslag:

”• Uppdra åt Statens veterinärmedicinska anstalt, SVA, att genomföra en fördjupad och utökad litteraturstudie om djurskyddskravens påverkan på djurhälsa och läkemedelsanvändning.”

”• Uppdra åt Statens veterinärmedicinska anstalt, SVA, att koordinera en kartläggning av aktuell läkemedelsanvändning i Sverige kopplat till djurskyddskrav och djurvälstånd. Denna ska ske i samverkan med för syftet lämpliga myndigheter och näringsorganisationer.”

Från alla tidigare litteraturstudier inklusive utredningens litteraturgenomgång är det tydligt att det är forskning som saknas och inte fler litteraturgenomgångar. Det är därför mycket tveksamt om en dylik litteraturgenomgång kommer kunna leda till några nya insikter. Om uppdrag av detta slag initieras är det troligen lämpligare att nyttja den breda kompetensen i djurskydds- och djurvälståndfrågor som finns vid Nationellt centrum för djurvälstånd, SLU.

6 Förprovning av djurstallar

Utredaren konstaterar att *“Förprovningen är en del av det viktiga förebyggande djurskydds- och djurhälsoarbetet i Sverige. Utredaren bedömer att förprovningen har bidragit till ett gott djurskydd och att den besparat djurägarna kostsamma ombyggnationer i efterhand”*. Dock dras inte motsvarande slutsatser om möjliga orsakssamband när det gäller värdet av att låta förprovningen även omfatta grundläggande smittskyddsbedömningar. Här kommer utredaren till slutsatsen att även om *”smittskyddet är viktigt idag och kan bli än viktigare i framtiden”* och *”sjukdomsutbrott kan få stora ekonomiska och andra konsekvenser för samhället, staten och djurägaren samt medföra avlivning av ett stort antal djur”* är det inte proportionerligt att inkludera grundläggande smittskydd i förprovningen eftersom *”det inte garanterar att ett sjukdomsutbrott inte kommer att ske”*. SVA delar inte denna bedömning och har, vilket nämns i utredningen, tillsammans med Jordbruksverket föreslagit att smittskydd ska inkluderas som en obligatorisk del i förprovningen i ett tidigare regeringsuppdrag². För att en sådan förprovning med avseende på smittskydd ska vara till nytta behöver förprovningen förutom själva byggnaden också omfatta bedömning av förutsättningarna för att upprätthålla ett gott smittskydd vid djurhållning i de planerade byggnaderna. Viktiga faktorer här

kan till exempel vara förutsättningar att begränsa kontakten med vilda djur, genomföra förflyttningar av djur, människor och fordon inom och mellan anläggningar på ett smittskyddsmässigt säkert sätt, isolera nyanlända djur och att sektionera, sanera och tillämpa hygienbarriärer. Vilka av dessa och andra faktorer som är viktigast beror på förutsättningarna och produktionsformen på den enskilda anläggningen.

En förprovning som inkluderar smittskydd kan vägleda djurägaren och undvika onödiga misstag som kan leda till oönskade rutiner och flöden ur smittskyddssynpunkt och öka risken för sjukdomsutbrott och dålig djurhälsa i besättningen. SVA anser också att det är rimligt, eftersom staten betalar ut ersättning vid utbrott, att staten kan påverka det förebyggande smittskyddsarbetet vid nybyggnation för att minska risken för introduktion av smittsamma sjukdomar och också minska spridningen och därmed konsekvenserna i besättningen av ett utbrott.

En faktor som i nuläget påverkar djurhållarnas konkurrenskraft är att eftersom smittskyddsprovning inte är obligatoriskt och därför inte inkluderas i kalkyler vid nybyggnation är det svårt eller omöjligt att få lån beviljade för bygglösningar som tar hänsyn till smittskydd om det innebär en fördyrning. Detta leder till att djurägare bygger fast sig i smittskyddsmässigt tveksamma system vilket leder till förluster i form av försämrad djurhälsa.

7 Innovation och forskning

SVA välkomnar förslaget att branschföreträdare i högre grad ska vara delaktiga i utformningen av utlysningar och bedömningen av ansökningar. Myndigheten vill dock framföra att det är lika viktigt att forskande myndigheters och instituts perspektiv tas med, eftersom forskare och branschföreträdare har olika perspektiv, men båda perspektiven kan vara lika viktiga för branschens utveckling. För att investeringar i forskning- och innovationsprojekt ska få störst utdelning behöver bransch- och akademi samarbeta och det är viktigt att det sker från start till mål.

13 Konsekvensutredning

SVA ställer sig frågande till grunderna för utredningens kommentar på sid 604

“...särskilda uppdrag till SVA som innebär ett merarbete. Arbetet är dock begränsat och bör kunna finansieras genom omprioriteringar av befintliga

anslag.” Att notera är att SVA i sin kunskapsbyggande och kunskapsstödjande roll till övervägande del finansieras medelst bidrag och avgifter, och att SVA:s anslagsmedel inte utan vidare kan nyttjas för kunskapsuppdrag av detta slaget då de primärt går till förvaltningsuppgifter och civilt försvar. När det gäller exportsatsning (s 607 tex) föreslår SVA att knyta an till SOU 2022:43 där ett av förslagen var att låta den svenska modellen för klok antibiotikaanvändning gå på export.